

До научното жури, назначено със заповед на Ректора на АМВР, за провеждане на процедура във връзка с избор на академичната длъжност ДОЦЕНТ.

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Румен Петров Владимиров, преподавател по наказателно и международно наказателно право в Нов Български Университет;

На материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“ на АМВР, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, научна специалност „Наказателно право“.

В конкурса, обявен в Държавен вестник, бр. 33/17.04.2018 г., за нуждите на катедра „Наказателноправни науки“ към факултет „Полиция“, участва единствен кандидат: **главен асистент доктор Живко Ангелов Велчев.**

След съобразяване със съответните разпоредби и изисквания на ЗРАСБ, ППЗРАСБ и на АМВР, може да се посочи следното:

1. Общи положения относно представените материали.

Със заповед на Ректора на АМВР съм определен за член на научното жури за заемане на академичната длъжност „Доцент“ по споменатите по-горе област на висше образование, професионално направление, научна специалност и академични потребности.

Представените от кандидата комплект от материали на хартиен носител е в съответствие с нормативните изисквания и включва всички необходими документи.

От депозирания европейски формат на творческа автобиография е видно, че Живко Ангелов Велчев е роден на 16.08.1974 г. в София. През 1993 г. завършва средно образование в Професионалната гимназия по текстил и моден дизайн. Висше образование със степен магистър по право придобива в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“. След спечелен конкурс от 17.10.2005 г. постъпва на работа като асистент по наказателно право в Академията на МВР и периодично преминава през длъжностите старши и главен асистент. Образователната и научна степен „Доктор“ му е присъдена през 2013 г. след защита на дисертация на тема: „Субект на престъпление“. Понастоящем изпълнява задълженията на ръководител на катедра „Наказателноправни науки“ във факултет „Полиция“ на АМВР. Преподавал е в НБУ, както и в ПИФ на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и във ВСУ „Черноризец Храбър“ по учебните дисциплини наказателно и международно наказателно право. Участвал е в редица курсове, обучения, работни групи и други академични или служебни прояви както у нас, така и в чужбина. Владее английски и руски език на много добро равнище.

Личните ми впечатления за професионалните възможности на кандидата са **отлични** и са придобити по време на преподаването ми в Академията през 2009 – 2013 г. , от съвместното ни преподаване на МНП в НБУ, както и като рецензент на неговата докторска дисертация.

2. Характеристика на монографията и на другите научни трудове на кандидата.

В настоящия конкурс кандидатът участва с четири публикации: една монография, две статии и един научен доклад. По понятни причини основно внимание ще се обърне на монографичния хабилитационен труд, още повече и поради факта, че всички публикации са тематично обвързани.

Монографията на д-р Велчев има ясното и синтезирано заглавие: „Задържане на лице, извършило престъпление – чл. 12а от Наказателния кодекс“. Издадена е през 2018 г. от издателство „Фабер“, Велико Търново. Тя има обем от 308 страници и включва увод, три глави и заключение. Съдържа и изброени общо 128 източници на кирилица и латиница и 33 интернет ресурси, а използвания брой от 458 бележки под линия е впечатляващ. Достатъчна е и цитираната българска и чуждестранна съдебна практика, както и практиката на ЕСПЧ.

Трябва да се подчертае, че избраната тема е нова и досега не е била предмет на цялостно изследване. В същото време темата е важна и актуална, защото се отнася до интересна специфична форма на противодействие срещу престъпността, което е и основна задача на наказателното право и на НК. Става дума за нововъведен институт /от 1997 г./ на наказателното право, чрез който се даде възможност на всеки гражданин да задържи извършило престъпление лице, с цел предаване на властта и превенция, като му причини необходими и достатъчни вреди, без за тях да се носи наказателна или друга правна отговорност. С основание самият автор отбелязва, че теоретичният и практически интерес към темата се дължи не на някаква по-съществена насоченост и ценност на задържането по чл. 12а НК, а на неговата особеност и различие в сравнение с останалите обстоятелства, които изключват обществената опасност и противоправност на деянието. От друга страна това право на полезно и оправдано задържане е свързано с останалите обстоятелства по линия на разширяване и взаимно допълване.

А. В увода се прави общ преглед на задържането в контекста на останалите обстоятелства в НК, които изключват обществената опасност и противоправността и се посочва неговото значение за противодействие срещу всички видове престъпления у нас, както и принципната му международноправна позволеност.

Б. Глава Първа е озаглавена „Обща характеристика на задържането на лице“, като съдържанието е разположено в четири раздела. Първият е посветен на правомерното задържане, което е възможно и е извън нормите на НК. В два параграфа се разглеждат съответно международните актове и техните изисквания за задържане, както и изискванията на вътрешните нормативни актове. Вторият раздел е посветен на задържането, което могат да извършват само длъжностните лица в границите на техните правомощия. В отделни параграфи е разгледано задържането, което извършват единствено полицейските органи, а също и задържане, което при съответните условия се извършва от други длъжностни лица.

В следващия раздел трети на гл. Първа се разглежда използването на физическа сила, помощни средства, оръжие и други при осъществяване на задържане. В отделни параграфи са диференцирани методите за задържане без оръжие и техните предели на използване и ограниченията на употребата на оръжие при задържане и пределите на неговото използване. В тези случаи пределите трябва да бъдат съобразени с основния принцип за „абсолютната необходимост“.

Последният раздел четвърти е посветен на специфичните хипотези на задържане и се състои от пет параграфа. В тях са разгледани първо, правото на задържане на заподозрени от граждани, съгласно чл. 204 от предходния НПК от 1974 г., второ, мярката за неотклонение „задържане под стража“ по действащия НПК, трето, задържането с постановление от прокурора по повод предложение за най-тежката мярка за неотклонение, четвърто, задържането като вид административно наказание, а в петия параграф се прави предложение де леге ференда чл. 12а НК да стане приложим не само по повод на извършено престъпление от лицето, но и когато има и извършено от него нарушение.

В. Глава Втора е определящата и носи заглавие „Наказателноправна характеристика на задържането на лице извършило престъпление по чл. 12а НК“. Изложението е диференцирано в три отделни раздела.

Първият раздел има заглавие „Институтът задържане, чрез причиняване на вреди на лице, извършило престъпление, според българския наказателен кодекс“. В единия параграф се разглежда понятието за задържане и неговото оспорване в теорията по отношение основанията, целите и изобщо предпоставките за законосъобразност и допустимост. Авторът намира за нужно в нормата на чл. 12а НК да присъстват освен правни, и социални елементи. В другия параграф се обосновава, че институтът на задържане има самостоятелно място сред другите, изключващи обществената опасност и противоправността. Неговото приложно поле се явява специално спрямо това на другите обстоятелства и преди всичко с неизбежната отбрана, с която имат прилики, но имат и качествени различия.

Във втория раздел се анализират предпоставките за законосъобразност и допустимост на правото на задържане. Най-напред се обръща внимание на условието, че може да бъде задържано само такова лице, за което е направен обоснован извод, че е извършило престъпление. Освен това трябва да е имало неотложна необходимост за неговото задържане. Понататък се акцентира върху субекта, че може да бъде всеки и на субективните особености, свързани със съзнаване признаците на задържането, включително и причиняването на вреди на задържаното лице. Посочени са и времевите рамки за правото на задържане. Заедно с това са разгледани някои хипотези – когато задържаният е извършил умишлено или непредпазливо престъпление; когато престъплението е довършено или представлява наказуем стадий; когато е осъществено самостоятелно или в съучастие; както и когато е при посредствено

извършителство. Изрично се уточнява, че осъществяването на физически контрол върху задържания е задължителен елемент, за да се постигнат неговите цели, а причиняването на други вреди на задържания е факултативен елемент.

Последният раздел трети на глава Втора е озаглавен „Изисквания за законосъобразно прилагане на института задържане на лице извършило престъпление по чл. 12а НК“. В отделни параграфи са разгледани първо, условията за правомерно причиняване на вреди – да няма друг безвреден начин за задържане и последното да се извършва с кумулативните цели - за предаване на властта и за предотвратяване възможността за извършване на друго престъпление. На второ място са анализирани необходимите и законосъобразни мерки за задържане и техните предели. След това специално внимание се обръща на превишаване на законовите лимити на тези мерки. Отделно са посочени субективните особености на деянието, с което се превишават мерките. Отделно се обосновава, че при причиняване на ненужни или прекомерни вреди или при мнимо задържане, възниква деликтна отговорност за увреждането на задържания или на трети лица. Накрая, в последния параграф по повод на разглежданата в тази глава материя, авторът прави предложения де леге ференда.

Г. Трета глава на монографията е озаглавена „Задържането на лице извършило престъпление в наказателното право на други държави“. В нея се прави характеристика и съпоставителен анализ за това, как този институт е уреден в редица държави по света. Авторът обобщава, че в голяма част от наказателноправните системи не съществува достатъчно ясна систематизация на обстоятелствата, към които се отнася задържането, както и различия в тяхното наименование. За едни държави /САЩ и Англия/ те се наричат „оправдаващи“ или „защитни обстоятелства, изключващи наказателната отговорност“. В други се говори за „основания, за освобождаване от отговорност“ /Финландия/, за „обстоятелства, изключващи противоправността или вината“ /ФРГ/, за „обстоятелства, изключващи престъпността на деянието“ /Русия и бившите републики/ и др.

Тази последна глава съдържа три раздела. В първия се разглежда диференцирано правната уредба на задържането в основните представители на англосаксонската правна система – Англия и САЩ. Установява се, че макар да има законова уредба на задържането, понякога чрез препоръки и прецеденти на съда се предоставя възможност да прилага закона.

Вторият раздел съдържа анализ на правната уредба на 13 държави от континенталната правна система, които по правило принадлежат към ЕС. Авторът констатира, че когато уредбата се намира в съответните НК, тя се оказва недостатъчна и непълна. Но по-интересно е, че норми относно задържането се съдържат и в актове извън НК. Отделен параграф е посветен и на уредбата в някои други държави по света – Аржентина, Китай и Япония, където липсват самостоятелни разпоредби в НК във връзка със задържането, а в такива случаи се прилагат нормите на класическите институти неизбежна отбрана и крайна необходимост или пък норми от други закони.

Последният раздел трети с единствен параграф, е посветен на правната уредба на задържането в държавите на бившия СССР – Руската федерация, Беларус, Узбекистан, Украйна. Авторът установява, че регламентацията на задържането на лице извършило престъпление, е повече от задоволителна, направена е по логичен и приемлив начин и от теоретична гледна точка и във връзка с ефективното правоприлагане.

3. Приноси и приносни моменти в монографичния труд и в статиите.

Трябва категорично да се заяви, че особено в монографията, но и в останалите публикации, се съдържат **многобройни приноси и приносни моменти с различна степен на значимост и оригиналност**. Тези постижения на автора могат да послужат на законодателя, на теорията и на съдебната практика. От друга страна те свидетелстват, че авторът е натрупал сериозни теоретични знания в наказателното право – и като цяло и във важната област на обстоятелствата, изключващи обществената опасност и противоправността на деянието. Като се следва последователността на изложението, към приносните моменти могат да се посочат следните:

- Преди всичко отново трябва да се отбележи, че монографията е **първото цялостно изследване** по темата за задържането на лице извършило престъпление.

- Като принос може да се открие немалка част от съдържанието на гл. Първа, в която се разглежда задържане в рамките на чл. 12а НК, което могат да осъществяват полицейските органи и другите видове длъжностни лица по различни поводи и на различни основания. Такова право и задължение е уредено в други устройствени или отраслови закони, като

въпросната материя в някои от тях е разгледана в развитие и са направени предложения за нейното усъвършенстване. Въпреки, че разширеното интерпретиране на задържането може да се възприеме и като отклонение от темата, в случая аз го считам за необходимо и полезно, защото опира до важна функция на служителите на МВР, в чиято система работи и автора;

- В същата глава като принос може да се оцени и изложението за правомерно използване на физическа сила, помощни средства, оръжие и други принудителни способности при задържане, което осъществяват полицейските и другите оправомощени органи при изпълнение на своите служебни задължения в съответствие с основния принцип за „абсолютна необходимост“ и като се спазват установените законови предели;

- По-съществени приноси от наказателноправен характер може да се установят в глава Втора. Един от тях представлява анализа и даденото определение на задържането на лице извършило престъпление, където наред с правните елементи, се добавят и такива от морално и социално естество относно обществените му полза и цели /с. 88-100/;

- Съпоставителното разглеждане с класическото обстоятелство неизбежна отбрана, също трябва да се спомене като принос за аргументиране самостоятелния характер на задържането. Известно е, че в някои държави, където липсва отделна регламентация, извършеното деяние по задържане се преценява през призмата на неизбежната отбрана, а понякога и като форма на крайна необходимост;

- Към групата на положителните резултати трябва да се отнесе и конкретизиране на началото и на края на деянието по задържане, а също и специалните хипотези, когато деянието на задържаното лице е в наказуем стадий или е в съучастие или представлява посредствено извършителство;

- Трябва да се открият и вижданията на автора, във връзка с условията за задържане, а именно да няма друг безвреден начин за това, деянието да е извършено единствено за постигане на предвидените две кумулативни цели и причинените вреди да съответстват на изискванията, конкретизирани в ал. 2 на чл. 12а НК;

- Като цяло трябва да се оцени положително и прегледът в глава Трета на чуждестранната правна уредба във връзка с вредоносното задържане на лице извършило престъпление;

- Съществени приноси представляват и предложенията де леге фереанда, които дори и да не се възприемат изцяло, заслужават вниманието на законодателя и теорията. Те се отнасят не само до института по чл. 12а НК,

където се предлагат редакционни изменения и създаване на нова алинея, но и до необходимите допълнения в чл. 119 и 132, ал. 2 за по-лека наказателна отговорност, когато са превишени пределите на задържането. А в научния доклад за извън законовите обстоятелства /т.4 от приложения списък/ се обосновава въвеждане в НК на нов чл. 13б, с две алинеи. В тях се предлага увеличаване броя на изключващите обществената опасност и противоправността обстоятелства с още едно – увреждане със съгласието на пострадалия.

4. Критични бележки и препоръки.

Както към всяко научно съчинение, така и към настоящата монография могат да се отправят различни бележки и препоръки – и по същество и редакционни.

- Преди всичко може да се установят някои недостатъци в структурно отношение. Например може да се помисли за съкращаване на гл. Трета и извеждането и в началото на изложението.

- Основната глава Втора също може да се промени както с оглед вътрешното диференциране на раздели и параграфи и тяхното наименование, така и с оглед последователността в анализа на предпоставките и действието на института, както и на превишаването на необходимите и законосъобразни мерки;

- Счита за необходимо да се разшири и анализа относно съотношението на задържането с неизбежната отбрана и крайната необходимост, още повече, че в своите предложения де леге фереда, авторът използва елементи от тяхното съдържание;

- Струва ми се, че с оглед целите на задържането, би трябвало да се преосмисли приложимостта на института при задържане на лице, извършило престъпление от частен характер /с. 117/;

- В монографията се констатират някои повторения, категорични твърдения и заключения, нужда от допълнителна аргументация и др., които ако бъдат отстранени или коригирани, определено биха подобрили качеството на монографията;

- Във връзка с посочените по-горе критични бележки и предвид важността на темата за теорията и практиката, отправям и една **препоръка**. Тя се заключава в предложението след съобразяване с мненията на членовете на журито и след ново осмисляне на

проблематиката, авторът да подготви и издаде второ преработено и допълнено издание на настоящата монография.

5. Заключение.

Критичните бележки и препоръки не са в състояние да повлияят върху цялостната положителна оценка на монографията и другите публикации на кандидата. В негова полза могат да се оценят и натрупания преподавателски опит, многобройните изяви в наши и чуждестранни научни форуми и изобщо академичния потенциал за възходящо развитие. Деловите му качества, търпението и умението за общуване и комуникация с обучаеми и преподаватели, подчинени и началници, чувството за лична и професионална отговорност и други позитивни качества, допълнително характеризират гл. асистент д-р Живко Ангелов Велчев. Ето защо **категорично и убедено гласувам и препоръчвам на уважаемото научно жури да гласува за това, да се предложи на академичния съвет на АМВР да одобри назначаването на д-р Велчев на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“.**

24.09.2018 г.

София

С уважение:

/Проф. д-р Румен Владимиров/